

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ, УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

УДК 614.2-058

МЕТОДОЛОГІЯ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

В.П. Філіпішин, Н.К. Єжель
Українська військово-медична академія

Резюме. *В статті розглянута оптимальна методика визначення вартості медичних послуг, яка надасть можливість урегулювати питання щодо надання платних послуг в державних закладах охорони здоров'я в межах діючих норм законодавства, що стосуються питань організації господарської діяльності в закладах охорони здоров'я, для одержання додаткових джерел фінансування і підвищення рівня медичного забезпечення населення.*

Ключові слова: *вартість медичних послуг, державні заклади охорони здоров'я, господарська діяльність, джерела фінансування.*

Вступ. Надання послуг за плату бюджетними закладами охорони здоров'я встановлено Законами України: «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону праці», «Про дорожній рух», «Про судову експертизу», «Про страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання». Перелік платних послуг, які можуть надаватися в державних та комунальних закладах охорони здоров'я, вищих медичних закладах освіти та науково-дослідних установах, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. № 1138.

Згідно з чинним законодавством кошти, отримані від надання послуг бюджетними установами і організаціями, є їх власними надходженнями, обліковуються в спеціальному фонді бюджету, зараховуються на спеціальні бюджетні рахунки і використовуються у визначеному законодавством порядку.

Методика визначення вартості медичних послуг повинна визначати єдиний підхід до розрахунку вартості платних послуг (процедур), які можуть надаватися закладами та установами охорони здоров'я незалежно від форм власності та господарювання.

Метою статті було встановлення оптимальної методики визначення вартості медичних послуг в державних закладах охорони здоров'я в межах діючих норм законодавства, що стосуються питань організації господарської діяльності в закладах охорони здоров'я, для одержання додаткових джерел фінансування і підвищення рівня медичного забезпечення населення.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами статті виступали існуюча нормативно-правова база щодо визначення вартості надання медичних послуг закладами охорони здоров'я дико-економічної ефективності системи охорони здоров'я і економічного збитку від втрат капіталу здоров'я. Методами дослідження виступали: системний підхід, історичний, логічний.

Результати дослідження та їх обговорення. В статті наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

вартість медичних послуг – сукупність планових витрат закладів та установ охорони здоров'я, пов'язаних з наданням медичних послуг з урахуванням планового рівня рентабельності;

планові витрати – витрати, планування яких здійснюється з дотриманням вимог галузевих стандартів, нормативів, протоколів, умов оплати праці, норм витрат, діючих цін і тарифів та інших нормативно-правових актів;

планова собівартість медичних послуг – економічно обґрунтовані планові витрати, пов'язані з наданням медичних послуг;

повна планова собівартість медичних послуг – економічно обґрунтовані витрати, що включаються до планової собівартості, адміністративні та інші непрямі витрати.

Формування вартості медичних послуг

Вартість медичних послуг визначається на підставі планових витрат закладів і установ охорони здоров'я, визначених на підставі державних, галузевих нормативів витрат матеріалів, техніко-економічних розрахунків та кошторисів, ставок податків і зборів (обов'язкових платежів).

Планова собівартість медичних послуг складається з:
прямих витрат на оплату праці;

прямих матеріальних витрат;
інших прямих витрат;
адміністративних витрат;
непрямих (загальновиробничих) витрат.

Витрати, об'єктивний розрахунок яких неможливий – визначаються, виходячи з фактичних показників попереднього звітного періоду з урахуванням індексу інфляції на плановий період.

До складу прямих витрат з оплати праці включаються витрати на виплату основної (ЗПосн), і додаткової заробітної плати (ЗПдоп) та інших заохочувальних і компенсаційних виплат основного (лікарі і середній медичний персонал) і допоміжного (молодший медичний персонал) медичного персоналу, зайнятого наданням послуг.

Зазначені витрати визначаються, виходячи із штатної чисельності працівників, витрат робочого часу персоналу на надання послуги, річного фонду робочого часу згідно з категоріями медичного персоналу, установлених умов оплати праці.

Витрати з виплати додаткової заробітної плати основного персоналу, встановлені відповідно до законодавства.

Інші заохочувальні та компенсаційні виплати основному персоналу встановлені відповідно до законодавства.

Фонд основної заробітної плати включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

Фонд додаткової заробітної плати включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством (підвищення посадових окладів, визначених за тарифними розрядами, доплати, надбавки, оплату за роботу у нічний час, за роботу у святкові і вихідні дні, оплату планових щорічних і додаткових відпусток (компенсація за невикористану відпустку), премії, винагороди тощо.

Розрахунок витрат на оплату праці основного персоналу ЗПосн щодо конкретної медичної послуги проводиться окремо по кожній категорії персоналу, зайнятого наданням послуг, або на основі середньої заробітної плати працівників по підрозділу відповідно до тарифної сітки і встановлених нормативів трудозатрат на виконання цієї послуги.

$$ЗПосн = ЗПлік/Флік \cdot тлік + ЗПсмп/Фсмп \cdot тсмп, \quad (1)$$

де:

ЗПлік, ЗПсмп – фонд оплати праці відповідних категорій персоналу;

Флік, Фсмп – фонд робочого часу відповідної категорії персоналу;

тлік, тсмп – час надання медичної послуги відповідної категорії персоналу.

Витрати на оплату праці допоміжного персоналу враховується через коефіцієнт заробітної плати допоміжного персоналу (Кдп), який визначається як відношення фонду оплати праці допоміжного персоналу (ФОПдп), до фонду оплати праці основного персоналу (ФОПосн) в цілому по закладу охорони здоров'я:

$$Кдп = \text{ФОПдп} / \text{ФОПосн} \quad (2)$$

Витрати на оплату праці за конкретну медичну послугу розраховують за формулою:

$$ЗП = ЗПосн \cdot (1 + Кдп), \quad (3)$$

де:

Кдп – коефіцієнт заробітної плати допоміжного персоналу;

ЗП – загальні витрати на оплату праці за медичну послугу.

При розрахунку витрат на оплату праці застосовуються норми навантаження медичного персоналу на надання медичної послуги.

До складу прямих матеріальних витрат (М) включаються:

вартість медикаментів, матеріалів, разового інструментарію, продуктів харчування (у разі надання послуг стаціонарними відділеннями лікувального закладу) тощо, які обраховуються відповідно до кількості необхідних лікарських засобів та виробів медичного призначення згідно затверджених стандартів надання медичної допомоги (протоколів лікування), норм витрат та їх вартості, а у разі відсутності затверджених норм – робочою групою, створеною керівником закладу, шляхом експерименту досліджуються та затверджуються норми, виходячи з фактичних витрат;

витрати на продукти харчування у разі надання послуг стаціонарними відділеннями лікувального закладу, які визначаються згідно із встановленими нормами харчування та вартістю добових наборів продуктів за профілями ліжок.

До складу інших прямих витрат (ІПВ) входять усі інші виробничі витрати, які безпосередньо належать до конкретного виду послуг, а саме:

відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівників безпосередньо зайнятих наданням медичних послуг;

амортизаційні відрахування (для бюджетних закладів – зношуваність) на основні засоби та нематеріальні активи;

плата за оренду об'єктів виробничого призначення (за їх наявності).

Річна сума зношуваності обладнання (Зозр), яке використовується при наданні послуг, визначається за формулою:

$$\text{Зозр} = \text{Боз} \cdot \text{Кзнос}, \quad (4)$$

де:

Зозр – сума зношуваності обладнання за рік;

Боз – балансова вартість основних засобів;

Кзнос – норма зношуваності кожного виду обладнання.

Сума зношуваності обладнання при наданні однієї послуги становить:

$$\text{Зо} = \text{Зозр} / \text{Nп} \cdot \text{Фр.ч} \cdot \text{ті}, \quad (5)$$

де:

Зо – сума зношуваності обладнання, що використовується при наданні окремого виду послуги;

Nп – кількість посад персоналу, який надає послуги за допомогою даного обладнання;

Фр.ч – річний фонд робочого часу зазначеного персоналу;

ті – тривалість надання медичної послуги.

У загальному вигляді сума зношуваності обладнання, що припадає на медичну послугу при використанні різних видів обладнання (Ззаг) визначається за формулою:

$$\text{Ззаг} = \sum_i (\text{Боз} \cdot \text{Кзнос}) / \text{Nлік} \cdot \text{Флік} + \text{Nсмп} \cdot \text{Фсмп} \cdot (\text{тлік} + \text{тсмп}),$$

де: і – кількість видів обладнання, що використовуються у відділенні;

Nлік, Nсмп – кількість посад лікарів і середнього персоналу;

Флік, Фсмп – річний фонд робочого часу відповідної категорії персоналу;

тлік, тсмп – час надання медичної допомоги (трудомісткість) відповідною категорією персоналу;

Боз – балансова вартість основних засобів;

Кзнос – норма зношуваності кожного виду обладнання.

До складу непрямих (загальновиробничих) витрат включаються витрати пов'язані з:

управлінням структурними підрозділами, що визначаються відповідно до законодавства, виходячи з чисельності працівників за штатним розкладом, тарифно-кваліфікаційного складу апарату управління та встановлених умов оплати праці (основна і додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, підготовка та перепідготовка кадрів);

утриманням, експлуатацією, ремонтом, страхуванням, орендою основних засобів та інших необоротних активів загальновиробничого призначення, пожежною і сторожовою охороною об'єктів виробничого призначення, наданням послуг спеціалізованими підприємствами, проведенням планової перевірки стану обладнання, виконання регламентних робіт, передбачених проектно-технічною документацією;

опаленням, освітленням, дезінфекцією, дератизацією виробничих приміщень, вивезенням сміття, експлуатацією виробничих приміщень, які розраховуються, виходячи з обсягів зазначених робіт, послуг та цін на них;

обслуговуванням (використання малоцінних і швидкозношуваних предметів, забезпечення охорони праці, дотримання вимог техніки безпеки, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, послуги зв'язку);

розрахунком відповідно до законодавства амортизаційних відрахування (зношуваність) на основні засоби та нематеріальні активи загальновиробничого призначення;

податками, зборами (обов'язкові платежі), що включаються до собівартості послуги.

У плановій собівартості послуги загальновиробничі витрати враховуються пропорційно прямим витратам на оплату праці через коефіцієнт, який визначається за формулою:

$$Кзв = Взв / (ФОПосн),$$

(7)

де:

Кзв – коефіцієнт загальновиборничих витрат структурних підрозділів;

Взв – сума загальновиборничих витрат структурних підрозділів.

Сума загальновиборничих витрат, яка враховується у вартості окремої медичної послуги, визначається за формулою:

$$Сзв = ЗП \cdot Кзв, \quad (8)$$

де:

Сзв – сума загальновиборничих витрат окремої медичної послуги.

До складу адміністративних витрат включаються витрати, пов'язані з обслуговуванням та управлінням, зокрема з:

утриманням апарату управління та працівників, зайнятих обслуговуванням адміністративної інфраструктури. Такі витрати складаються з основної і додаткової заробітної плати, заохочувальних та компенсаційних виплат, відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, підготовки та перепідготовки кадрів;

амортизаційними відрахуваннями (зношуваність) на основні засоби та нематеріальні активи адміністративного призначення;

утриманням основних засобів, інших необоротних активів (оренда, страхування майна, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона);

винагородою за професійні послуги (юридичні, аудиторські);

оплатою послуг зв'язку;

оплатою розрахунково-касового обслуговування та інших послуг банків, наданих відповідно до укладених договорів;

сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів), крім тих, що включаються у собівартість послуг;

використанням малоцінних і швидкозношуваних предметів, придбання канцелярських товарів, підготовки та перепідготовки кадрів, розв'язання спорів у судах, передплати періодичних професійних видань, створення архівних фондів, передбачених законодавством.

У вартість медичної послуги адміністративні витрати включаються пропорційно фонду оплати праці основного персоналу (ЗПосн), зайнятого наданням послуги, через коефіцієнт (Кадм), який розраховується за формулою:

$$Кадм = Вадм / ФОПоп \quad (9)$$

$$\text{Садм} = \text{ЗПосн} * \text{Кадм} \quad (10)$$

де:

Кнв – коефіцієнт непрямих витрат;

Вадм – сума адміністративних витрат закладу охорони здоров'я за відповідний період, які враховуються у вартості медичних послуг;

ФОПоп – сума витрат закладу охорони здоров'я на оплату праці основного персоналу за відповідний звітний період;

Садм – адміністративні витрати.

Собівартість (С) медичної послуги – це сума витрат за кожним видом затрат на послугу:

$$C = \text{ЗП} + \text{М} + \text{ІПВ} + \text{Сзв} + \text{Садм} \quad (11)$$

Вартість медичної послуги (Т) складається з планової собівартості послуги, визначеної на підставі економічно обґрунтованих планових витрат на одиницю калькулювання та витрати на розвиток закладу у межах граничного рівня рентабельності, встановленого органами виконавчої влади, і розраховується за формулою:

$$T = C + P \quad (12)$$

де Р – витрати на розвиток закладу, який визначається як добуток суми планової величини собівартості на норматив рентабельності, який встановлений уповноваженим органом з регулювання цін. На суму вартості медичних послуг, визначеною за цією Методикою, нараховується ПДВ у порядку і розмірах, встановлених Законом України «Про податок на додану вартість».

Висновки

Методика визначення вартості медичних послуг мусить визначати єдиний підхід до розрахунку вартості медичних послуг (процедур), які можуть надаватися бюджетними закладами та установами охорони здоров'я.

Розглянута нами методика визначення вартості медичних послуг дасть можливість урегулювати питання щодо надання платних послуг, перелік яких затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. №1138 «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти».

Література

1. Фролов Е.А., Демьяненко Е.С. Економічна оцінка ефективності лікування в закладах охорони здоров'я // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 8. – С. 34-36.

Summary. *The optimum method of determination of cost of medical services, which will give possibility to settle a question in relation to the grant of requiring payment services in state establishments of health protection within the limits of operating norms of legislation, which touch the questions of organization of economic activity in establishments of health protection, is considered in the article, for the receipt of additional sourcings and increase of level of the medical providing of population.*

Keywords: *cost of medical services, state establishments of health protection, economic activity, sourcings.*

Резюме. *В статье рассмотрена оптимальная методика определения стоимости медицинских услуг, которая предоставит возможность урегулировать вопрос относительно предоставления платных услуг в государственных учреждениях здравоохранения в пределах действующих норм законодательства, которые касаются вопросов организации хозяйственной деятельности в учреждениях здравоохранения, для получения дополнительных источников финансирования и повышения уровня медицинского обеспечения населения.*

Ключевые слова: *стоимость медицинских услуг, государственные учреждения здравоохранения, хозяйственная деятельность, источники финансирования.*